

Kroz povremene krize bolje upoznajemo sami sebe, osvježujemo dobru volju o kojoj su anđeli pjevali na božićnu noć, te svjesnije živimo naše Kršćanstvo. One nam pomažu da se vratimo na prvotnu vjeru, na nekadašnji žar, samo sada to ne može biti onaj isti, nego veći žar, jer je nastao nakon jednog svjesno doživljenog susreta s Bogom i ponovnog izraza vjernosti, a to je nešto više.

Perspektiva za izlaz iz krize.

Ako priпустimo da se bit Evandjelja može sažeti u osam blaženstava, onda nam je još lakše odgonetnuti pojavu krize, bilo u osobnom, bilo u društvenom pogledu. Tamo se spominju »siromasi u duhu«, »krotki«, »žedni pravednosti«, »milosrdni«, »čista srca«, »mirotvorci«, i »progonjeni radi pravde«. Da zaslužimo sve te pridjeve, nije baš jednostavno. Ima tu previše posla i za čitav život. Pogotovu kad nastojimo da svaki pridjev ostvarimo do vrhunca.

Primijenimo li blaženstva na društveni život, onda ćemo lako doći do uvjerenja da tu nema baš mnogo što se pojavljuje na triumfalističan način. *Gospodin ne triumfira na ulici nego u srcu.* Istina, jedan plodan život neće ostati sakriven samo u srcu, ali ostaje istina da je Evandjelje prvenstveno unutarnji preobražaj.

Ne bih ustvrdio da je danas idealno u vanjskom pogledu, ali bih ustvrdio da nam današnje vrijeme pruža idealnu šansu da se pokažemo ljudi čvrstog uvjerenja i žive vjere.

o. Staniko Anić

KRIZA REDOVNIČKOG ŽIVOTA

Najveća poteškoća u pisanju o krizi redovničkog života — pripustivši da ta kriza postoji — je u ovome: kako to činiti bez pretjerane strogosti ali i bez pogrešne slabosti. Postoji opasnost da se u analizi ove krize — već prema dobu ili temperamentu — vladamo kao laudatores ili contemptores (i to nekontrolirani) temporis acti. Oba su stava jednako pogrešna. Ipak treba priznati da dovođenje u pitanje redovničkog života dostiže pomalo posvuda takovu dubinu da drugoga izlaza nema: ili potpuna oronulost (svršetak) ili obnova. Mi smatramo da je druga hipoteza jedina moguća, ali ona zahtjeva veliku hrabrost i istinsku lucidnost.

Kriza nezadovoljstva

Kritika redovničkog života odnosi se na manjke koji su i previše očiti i koje sav svijet u naše vrijeme priznaje. Nepotreban balast institucija, nesvjesnost ciljeva koji se slijede ili koji se imaju slijediti, manjak prave teologije redovničkog života uopće a tolikih instituta posebno, nenormalno udaljenje od prvotne intuicije, farizeizma u osobnim i institucionalnim nedosljednostima, mirna savjest starijih koji viču, manjak ljubavi prema mladima, neefikasnost... Sve je ovo teško. Ali kako po Newmann-u tisuća poteškoća ne stvara jedne sumnje, tako i ovdje tisuću kritika ne sačinjava krize.

Krizu stvara duboko nezadovoljstvo. Ono je daleko jače nego spomenute kritike. Može ga se opaziti u vezi s aggiornamentom redovničkog života, ma predstavljao se on pod bilo kojom formom. Ako se aggiornamento prikaže kao teološka zadaća, posao, postat će teoretski kao i sama teologija na koju se želi osloniti. Ako se naglasi njegova eklezijalna vrijednost, onda se ne vidi koje bi posebno mjesto u Crkvi imali redovnici u odnosu na svakog drugog kršćanina. Ako netko tvrdi da aggiornamento mora biti kristološki inspiriran, onda mu se odmah predbacuje da on mora poći ne od Krista u sebi, nego od čovjeka u nama. Mora li onda aggiornamento biti apostolski? Ali da! Odmah se uzvraća sa: *Medice, cura te ipsum*. Kako redovnički život, bolestan kao što je, može pomoći druge koji ga, uostalom ne mole ni za kakvu pomoć. Ako aggiornamento stoji u povratku k izvorima? Ovi nas se puno ne tiču, odgovaraju mnogi. Nekadašnje situacije, pod pretpostavkom da ih možemo uočiti a da ih ne izobličimo, nemaju mnogo zajedničkoga s našima: s onim što je staro ne možeš stvarati novo. A što se disciplinskog aggiornamenta tiče, on ne vrijedi ako ne dokine svaku distancu između redovničkog života i svijeta, jer ljubav prema drugima koju mi objavljuje Bog izgleda bolja od ove ljubavi, često tako iluzorne, prema Bogu koja me dijeli od drugih. Na koncu, Bog Isusa Krista ne može se dati preko tolikih formalističkih propisa niti zahtijevati toliko dvosmislenih separacija. Kao što vidimo jedna se kritika reda za drugom, rastu, povećavaju se, i one se sve više i više odnose na vitalne točke, kondenziraju se u jednoj mučnosti, koju se često ne može riješiti nego napuštajući jedan tip egzistencije koji je, kaže se, provocira.

Kriza sumnje

Ipak, prije nego postane čisto redovnička u svojim formama, kriza redovničkog života je najprije kriza antropološkog reda: ona ovisi o pitanjima koja se odnose na zadnji čovjekov smisao. Sumnja, upozoravamo, nije kritika koja polazi od vjernosti. To je naprotiv kritika bez ljubavi, koja razara sve što dodiruje. Sumnja, dodiruje u vladanju uvijek intencije i odbija svako povjerenje svojim žrtvama. Ona je u naše vrijeme posvuda na djelu.

Sumnja je postala *sociološka* s Marksom: ideje koje su u svijetu nisu nego produkt klase; *etička* s Nietzscheom: Evandjelje je poruka osvete slabih; *analitička* s Freudom: svijest rezultira iz nesvjesnog kog ona ne poznaje i koji joj proturječi; *znanstvena* s neo-pozitivizmom: svaka tvrdnja o nečemu što se empirički ne može kontrolirati je bezobjektna; *kritična* s Bultmannom: činjenice što se odnose na Kristov misterij su mitske strukture. Sve ove sumnje — ima i drugih, ali ove su bez sumnje najglavnije — odjekuju u naše dane u svim savjestima. Kako da onda ne odjeknu i u redovničkoj savjesti?

Nije li ova savjest bitno socijalna u svojim strukturama, etička u svojim željama, duhovna u svom porijeklu, pro-ročka u svojoj akciji i evandeoska u svojim normama? A sumnjom su svi ovi fundamenti ogoljeni. Samo redovnički život u lažnoj sigurnosti i nepodnosivoj nesvjesnosti, ne pozna sumnja. Tradicionalni čovjek je podvrgnut radikalnoj kritici.

Želja za ljudskom istinom

Sumnja, ma bila ona ne znam kako smrtonosna nije nego negativni aspekt legitimne želje za ljudskom istinom. U redovničkom životu sumnja se združuje (pa čak od nje i ovisi) s prvom željom za potpunom ljudskom realizacijom sebe. Ova želja može poprimiti infantilne forme oblačenja, govorenja, stišavanja, ali ona sanja također o dubljim aspektima. Redovnik se želi ostvariti, usavršiti kao čovjek, ne u zatvorenom krugu ili u izdvajanju iz ovoga svijeta, nego u punom sudjelovanju u njegovu životu. Želi se uključiti na energetska struju što napaja rad, kulturu, informacije, odmor i ljudske planove.

Ali, i ovdje je drama, čovječanstvo s kojim on zakonito želi komunicirati cijelim svojim bićem, nije više u jedinstvu s kršćanstvom. Koji sveučilištarac polazi od vjere da bi se

integrirao u kulturi? Tko se nadahnjuje objavom da bi služio čovjeku, u ekonomiji ili politici, psihologiji ili medicini? Što znanost i tehnika duguju zapravo religioznom? U čemu ljudi, uistinu ljudski u svojoj ljubavi, žalosti, radosti, projektima i kreditima revindiciraju kršćanstvo kao svoje nadahnuće, svoju puninu? Svijet je postao laički i on to želi biti, njegova je budućnost u totalnoj sekularizaciji, gdje će kršćanstvo pružati državama simboliku njihovih ljudskih dužnosti i ništa više.

Odatle ideja, strašna za toliko savjesti, da ljudi postaju ljudski a da ne bivaju kršćani. Nigdje nije dokazano da se mora biti kršćanin kako bi se postalo čovjek. Tradicionalna identičnost između čovjeka i kršćanina (Anima humana — naturaliter christiana) nije danas po sebi jasna. Između jednog i drugog danas je nastao jaz. On rezultira iz jedne vrste potresa kojemu se historijski epicentar situira negdje u 16. st. s prvim kritikama geocentrizma. Njegovi udarni valovi preko slobodarstva 17. st., deizma u 18., velike njemačke misli u 19. st. sačinjavaju odonda čitavu kulturnu povijest Zapada. Rođena je jedna sasvim nova antropologija koja se izgrađuje bez vjere, bez Crkve, bez Boga. Gradi se samo na čovjeku. I ona uspjeva, ne empirički, nego znanstveno, stvarajući postepeno svoje vlastite analitičke instrumente, svoje ciljeve i čak, ako se to smije tako reći, svoj vlastiti absolutum, čovjeka u svojem, zapravo njegovu suverenom ljudstvu.

U ovim uvjetima preokrenute antropologije, kršćanstvo sa svojom naukom ne predstavlja nego jedan zastarjeli dokumenat. Kulturni i duhovni režim se promijenio, red vrijednosti je preokrenut, kršćanstvo je postalo beznačajno. Dovedeno u sumnju, bez posla, ono može preživjeti ali ne više osvijetljivati. Svi odnosi kršćanstva i svijeta moraju započeti s mrtve točke. Kršćanstvo mora dokazati ne samo da nije protiv čovjeka, protiv ovakoga čovjeka, nego da je pozitivno za nj. Treba da kršćanstvo dokaže svoju nenadomjestivu ulogu u uspjesima svijeta. Tog dokaza nema. Vjerna ostaje u zraku pred takvim izazovom.

Paradoksalna struktura kršćanstva

Ako su ove analize što smo ih gore iznijeli točne, onda je kriza redovničkog života dosta dobro osvijetljena. Ona se identificira sa sudarom do kojeg dolazi u redovničkom životu između antikršćanskog čovjeka sumnje i antropološke strasti

s jedne strane i duboko osporavanog kršćanstva s druge strane. Kriza je tim veća što se naš svijet najčešće definira po antropocentrizmu koji je duhovni antipod kršćanske de-centracije sebe. Osnovne postavke kršćanstva ne smijemo zaboraviti: ono mora naučiti ljude božanskom životu gdje Bog, a ne samo čovjek, prilazi k čovjeku. U Kristu je čovjek izišao iz sebe, postao drugi, a da se nije uništio. On se može dati bez rezerve onom koji ga usavršava, a da ga nikada u izgradnji njega samoga, njegova ljudstva, ne zamjenjuje. To je ova duhovno paradoksalna struktura kršćanstva, koja u Isusu Kristu sintetizira najdublju slobodu s najapsolutnijom adoracijom, što stvara u redovničkom životu, kao i u svijetu naših dana, istu poteškoću.

Ova je poteškoća sigurno uvijek postojala jer se radi o ponovnom rođenju čovjeka u Duhu Isusa Krista koji je umro i uskrsnuo. Ne rađaju se nego postaju kršćani (*Non nascuntur sed fiunt christiani*), govorio je Tertulijan. Samo se danas ne samo ne vidi kako ostvariti ovaj preporod, nego je i sama koncepcija preporoda u Kristu nejasna. Ne vidi se više što može značiti činjenica biti kršćanin niti obli-gacije da se to postane. Adoracija npr. postaje antropološki sumnjiva dok je religiozno vrlo vitalna. Ateizam a ne više molitva postaje duhovni vrhunac čovjekov. A taj je vrhunac istinitiji ukoliko je oslobođen svakog odnosa s Bogom. I nema jedne stvari u redovničkom životu koja nije teška, skandalozna.

I kako onda riskirati svoj život zbog spasenja koje ljudski osporeno i osporavano kao što je kršćansko spasenje. Čak iako je ovo spasenje još uvijek autentično, zašto otežavati njegove zahtjeve zahtjevima redovničkog života? Nije li dobar kršćanin koji se oženi, koji obavlja dobro svoj posao, ostajući svoj gospodar? Čovjek kao i drugi, pa kako onda obećati da će se zauvijek lišiti ljubavi jedne žene kad nitko normalan to ne čini i kad je ta ljubav sakramen-talizirana u Kristu i posvećena u Crkvi? Kako, bez neloyal-nosti reći da sam se oslobodio imanja kad uvijek imam ono nužno pa čak i više od toga zahvaleći zajednici u kojoj sam inkorporiran? Mogu li ja zbilja svoju slobodu učiniti ovi-snom o nekom drugom, kad poznam vrijednost autonomije i poslovičnu nesposobnost ljudi u stvarima savjesti? Imajući u vidu ljudsku dubinu svjetovnih zanimanja, kako misliti, pretpostavljati da će me redovnički život dovesti k vitalnim točkama svijeta, kad se on od njih već na početku isključio,

odvojio. I u jednu riječ: zašto i kako tražiti, ići za tim da se ljudima dade znak Kraljevstva, kad sami ne idemo, svaki dan u smislu zavjeta?

Redovnički život obnovljen u svojoj karizmi

Analizirati poteškoće ne znači i riješiti ih, ali to je već priprava rješenja. Ako postoji kriza u redovničkom životu, a i na drugim sektorima — a rekli smo da postoji — to je zato što progresivno ogolićenje što ga je Zapad napravio evo ima tri stoljeća u odnosu na Crkvu, na Evanđelje, na Krista, na vjeru, na kršćansko ćudoređe, fascinira mnoge kršćane kao da ono predstavlja novi čovjekov dolazak. Navika da se Krista ne gleda nego preko odbijanja, rezervi, sumnja uništila je i u redovnički život: ona duhovno ruši ljude koje bi se naprotiv duhovno morali integrirati u taj život. U mucu zbog lude napasti da slijedi svijet i da vjeruje da se može postati čovjek a da se ne ide preko Krista, redovnički se život mora obnoviti u svojoj karizmi.

Treba svakako pokušati na svim područjima s obnovljenjem sinteza između razuma i vjere, manavi i milosti, kulture i objave, ljudi i kraljevstva, svijeta i Crkve. Koncil to preporuča, blizu naređuje svakom kršćaninu. Nije redovničkom životu dužnost, misija da spasi Krista u Crkvi, i tako u svijetu. Krist nije spašen ni po kome. On nas spašava. A kako Njegovo spasenje mora biti očitije u svijetu, uloga redovničkog života je već po sebi jasna. Po riječima Koncila uloga redovničkog života stoji u »duhovnom poslu da izgradnja zemaljske domovine bude uvijek bazirana na Kristu i da bude upravljena prema Njemu kako oni koji rade na toj izgradnji ne bi radili uzalud« (L. G., 46, 2). Ići na isključiv način u ljubavi ka Glavi koja ima formirati Tijelo, predati se bez rezerve jedinom Gospodinu od kojega čitavo čovječanstvo mora primiti život ili duhovno odumrijeti, naditi za duhovno dobro svijeta, ne ljubiti najprije čovječanstvo nego u Njemu koji ga oduvijek fundira, to je čini mi se, evidentna karizma redovničkog života u vremenu kao što je naše.

U ovoj nepodijeljenoj ljubavi Krista za koju je redovnički život primio karizmu, redovnički život mora u jednom zahvatu, ali koji traje čitav život, srušiti najstrašniju iluziju svijeta: vjeru da se čovjek može usavršiti u svojem čovje-

štvu bez Krista. Ne spada isključivo na redovnike, da komad po komad rekonstruiraju čovjeka, ali oni moraju biti nenadomjestivi učitelji ove integracije čovjeka u Bogu.

Ali ako pod udanom kritika i sumnja svijeta, redovnički život, a nadasve redovnički apostolski život počne sumnjati u svoje vlastite duhovne ciljeve, ako strast za svijet koja mora u redovničkom životu biti komandirana prvotnom pasijom za Krista postane u našim očima prva dužnost, ako postanemo osjetljiviji na tjelesnu nestrpljivost ljudi više nego na zakon Evanđelja, ako postanemo osjetljiviji na strah da moramo umrijeti sebi nego na dužnost da moramo živjeti Kristovim životom, osjetljiviji na želju, nužnu dakako, da razumijemo ljude i da nas oni razumiju više nego na sramotu Kristovu (poput apostola), rezultat će onda odatle sigurno i za Crkvu i za svijet velika šteta. Redovnici će u tom slučaju biti brojniji, ali bit će i sve više neposlušnih, sumnjivih. Ali Crkva ne će imati dovoljno čednih, ali odlučnih graditelja duhovne reintegracije ljudi.

Priradio f. Ignacije Vugdelija

PROBLEM ISPOVIJEDI DJECE

Psihološko-pastoralni problem

Pastoralne i katehetske revije, a i razne vjerske novine, posvećuju u posljednje vrijeme mnogo pažnje i prostora problemu vjerskog odgoja omladine, a u vezi s tim i problemu sakramenta ispovijedi i pričesti baš u odnosu kod mladih. Pogotovo u vezi s liturgijskom obnovom.

Zajedničko je mišljenje svih suvremenih pastoralista i vjeroučitelja da se mladi rod — po broju — sve više udaljuje od Crkve i života po vjeri. Da se sve više među omladinom širi razvrat i kriminal. O tome svjedoče svakodnevne policijske i sudske kronike na stranicama dnevnih novina — na svim stranama svijeta. Nijedna zemlja ili nacija nije više pošteđena! Ranije su padali u te ponore uglavnom »pubertetnici«, a sada novine alarmiraju o kriminalu, naročito moralnom (seksualnom) maloljetnika i maloljetnica u razdoblju od 12 do 15 (a nekada čak od 10) godina. Stvaraju se klubovi nemoralna. Ne pojedinačni nemoralni delikti. Organiziraju se u prave klubove, sa određenim »pravilima«. Pravo orgijanje...